

Biologische notities over een tweetal Lygaeidae (Heteropt.)

door

H. W. NAEZER

In het Serdangse gedeelte van het Deli-tabaksareaal vonden we enige jaren geleden *Nysius*-wantsen in grote getale op de zaaddozen der tabaksplanten. Het voorkomen van *Nysius* op tabak in Deli is reeds enkele tientallen jaren bekend (J. C. VAN DER MEER MOHR 1933, in *Med. D.P.S.*, 2de serie, nr. 85, blz. 8—9). Op het blad van de te velde gekweekte tabak is het insect herhaalde malen aangetroffen. De verspreiding is meestal lokaal en vermoedelijk afhankelijk van de in de buurt aan te treffen onkruidflora. Omdat het dier oppervlakkig enige gelijkenis vertoont met de tabakscapside (*Enguitatus tenuis* Reut.), wordt het door de meeste planters hiervoor aangezien. In tegenstelling met de tabakscapside is nooit enige schade aan het tabaksblad door *Nysius*-wantsen geconstateerd, zodat het insect veelal aan de aandacht ontsnapte.

Ditmaal vonden we de wants echter veelvuldig op en in de buurt der zaaddozen. Bij opengesprongen (rijpe) zaaddozen en daar waar door andere oorzaken (b.v. vraat door de rups van *Heliothis obsoleta* F.) de toegang tot het in de dozen bevindende zaad opengesteld is, ziet men *Nysius* naar binnen dringen. Dit geldt niet alleen voor volwassen exemplaren, ook de larven en de eieren zijn in die zaaddozen aan te treffen.

De veronderstelling, dat de wantsen zich met tabakszaad kunnen voeden, lag dus voor de hand. *Nysius*-exemplaren werden uit het veld medegenomen en in het laboratorium in petri-schalen opgekweekt, wat gemakkelijk gaat, wanneer er voor een voldoende vochtige omgeving zorggedragen wordt. Het gelukte ons een gehele *Nysius*-generatie met uitsluitend tabakszaad als voedsel op te kweken.

In gevangenschap zien we het insect herhaaldelijk aan tabakszaad zuigen, waarbij op de gewone manier het labium met het eerste en het tweede lid naar achteren gebogen wordt. Het zuigen duurt per zaad ongeveer 5 minuten. Het zaad verliest daardoor zijn kiemcapaciteit.

Drie of vier dagen nadat het wijfje volwassen geworden is, kan het reeds eieren afzetten. In de petrie-schaaltjes gebeurt dat gewoonlijk op het glas, zowel op de bodem als op de zijwanden. Ook worden de eieren wel tegen het in de schaal aanwezige tabakszaad en -blad aangelegd. Het leggen op glas veroorzaakt wel wat moeilijkheden. De naar achteren gerichte legboor schijnt telkens uit te glijden en we zien het wijfje soms lange tijd achteruit lopen. In een periode van 10 achtereenvolgende dagen werden door één wijfje 138 eieren afgezet. Het wijfje stierf toen een gewelddadige dood, anders waren er vermoedelijk nog wel meer eieren afgezet.

Onder laboratorium-omstandigheden zuigt *Nysius* wel degelijk aan tabaksblad, maar het is er niet mee in leven te houden.

Ofschoon *Nysius* tabakszaad voos kan maken, zal dit voor de praktijk van weinig betekenis zijn. Ten behoeve van de zaadvoorziening in een volgend jaar worden in Deli n.l. ieder jaar een bepaald aantal van de beste tabaksplanten uitgezocht, waarvan later zaad geoogst wordt. De zaaddozen worden gedurende enige tijd aan de planten gelaten om voldoende te rijpen, waarna het oogsten begint.

Over het algemeen worden de zaaddozen geogst, voordat ze openspringen, zodat aan de zaadogst geen schade door *Nysius*-wantsen veroorzaakt kan worden.

De hier optredende *Nysius* is vermoedelijk *N. lacustrinus* Dist. Dezelfde soort komt in Deli vooral op *Portulaca oleracea* (krokot) veel voor. Verder vonden we haar nog op *Gynura crepidioides* en op *Acalypha boehmeroides*. Het is intussen onwaarschijnlijk, dat *Nysius* zich met het zaad van *Portulaca*, dat zeer hard is, kan voeden.

Het genus *Nysius* is over de gehele wereld verspreid en voor zover wij weten, komen behalve *N. lacustrinus* nog een zestal andere soorten op tabak voor (*N. cymoïdes* Spin., Cyprus; *N. clevelandensis* Evans, Queensland; *N. vinitor* Berggr., Australië; *N. delectus* F.B.W., Hawaii; *N. inconspicuus* Dist., India; *N. minor* Dist., India).

Wanneer de tabaksoogst in Deli afgelopen is, worden op sommige ondernemingen de stengels (hier stelen genoemd) uitgetrokken en op hopen gelegd, om later verbrand te worden. In die stapels kan het gewoonweg wemelen van *Nysius*-wantsen in alle stadia, die in deze beschutte en vochtige omgeving goed schijnen te gedijen. De fauna van deze stapels is zeer interessant. We vinden er vooral als roofwantsen *Cosmolestes annulipes* Dist., *Coramus spiniscutis* Reut., *Prostemma* spec. en *Rhinocoris fuscipes* Fabr., welke laatste o.a. op *Nysius* aast. Als Lygaeiden vinden we nog *Pamera*-soorten, een *Cymus*-soort en veelvuldig *Aphanus sordidus* Febr.

Aphanus sordidus wordt in India op tabak aangetroffen. Verder zou deze wants daar op *Arachis hypogaea*, *Sesamum indicum* (zowel op het geogste zaad als in het veld) en op *Pennisetum glaucum* (paarlgierst) voorkomen. Men vindt *Aphanus* in Senegal eveneens op *Arachis*, in Burma op gierst en in China op *Solanum nigrum*.

Evenals met *Nysius* lukte het ons ook *Aphanus sordidus* in het Laboratorium van ei tot imago op te kweken met tabakszaad als het enige voedsel. Deze wants zal echter nog minder schade aan het nog te oogsten zaad veroorzaken dan *Nysius*, aangezien *Aphanus* zich nimmer in de toppen der tabaksplanten ophoudt. Bij rijst treffen we haar juist wel op de rijpende aren aan.

Op pas uitgezaaide tabaksbedden kunnen we herhaaldelijk *Aphanus sordidus* zien lopen. Misschien zal zij zich daar zo nu en dan eens te goed doen aan een tabakszaadje. Doch ook hier, waar het meestal om slechts enkele individuen per zaadbedden-complex gaat, zal er nauwelijks van schade sprake kunnen zijn.

Summary

In Deli (Sumatra) the bugs *Nysius* (presumably *lacustrinus* Dist.) and *Aphanus sordidus* Febr. could be fed on the seeds of tobacco in the laboratory. In the field the damage caused by the former species will be small, whereas the latter can hardly be a pest as it never is to be found in the tops of the plants.

Otterlo, Hoenderloseweg 6.

Berichtigung. Auf S. 106 müssen die Zeilen 26 bis einschl. 16 von unten gestrichen werden.